

TEMPLE ROMÀ. VIC
PATRONAT D'ESTUDIS OSOSENCS

C. Pare Xifré, 2. 08500 Vic
Horari: de dimarts a dissabte d'11 a 13h
i de 18 a 20h. Diumenges i festius de 18 a 20h
www.patronatestudisosonencs.cat

El Patronat d'Estudis Osonencs és una societat acadèmica fundada a Vic al 1952 que continua la tradició cultural de la ciutat de Vic i la comarca d'Osona, impulsada anteriorment pel Círcol Literari de Vic (1860) o la Societat Arqueològica (1882). L'Associació té com a finalitats institucionals fomentar, orientar i coordinar la investigació científica, les arts i les lletres; així com protegir el patrimoni cultural, artístic i monumental de la comarca d'Osona.

Patronat d'Estudis Osonencs is an academic society founded in Vic in 1952 that continues the cultural tradition of the city of Vic and Osona region, driven earlier by the Literary Circle of Vic (1860), or the Archaeological Society (1882). The Association has as institutional aims to promote, guide and coordinate scientific research, arts and letters and protect the cultural, artistic and monumental heritage of the Osona's region.

Amb la col·laboració de:

Ajuntament de Vic

PROQUIMIA
www.proquimia.com

VIC. Temple Romà i restes del palau dels Montcada amb l'església de la Pietat al fons

Disseny: Ton Granero. Fotografies: Miquel Bigas.

EL TEMPLE ROMÀ I EL CASTELL I PALAU DELS MONTCADA

THE ROMAN TEMPLE
THE CASTLE AND THE PALACE
OF THE MONTCADA FAMILY

HISTÒRIA

Entre el segle I i II de la nostra era es va aixecar un temple romà en un dels indrets més elevats de l'espai que avui ocupa el centre de la ciutat de Vic, en el nucli de l'antiga Auso romana. L'edifici estava situat dins un períbol o *tēmenos* sagrat, on es reunien els ciutadans i es realitzaven les ofrenes i els sacrificis rituals. Segurament, el temple estava dedicat als déus de la tríada capitolina o al culte imperial. En temps de l'emperador Trajà, Auso disposava d'*ordo decurionum*, un grup de persones encarregades del bon funcionament del municipi, i també sabem que existia un *collegium* encarregat del culte imperial. Probablement, a finals de segle IV, arran de l'adopció del cristianisme com a religió oficial i de la prohibició del culte a les divinitats paganes, el temple va passar a realitzar algun altre servei públic.

El recinte possiblement va ser un espai utilitzat durant tota l'antiguitat tardana i en l'etapa de domini visigot, complementant el centre de poder que aleshores també es va estendre a la zona que avui ocupen la catedral i el palau episcopal. Es desconeix la funció que va desenvolupar el recinte durant la presència islàmica de 796 i 824. Al darrer quart del segle IX, després de la reorganització del comtat d'Osona per Guifré el Pilós, tenim

documentada l'existència d'una torre i un castell amb *androna* en l'indret de l'antic temple. Aquest castell va passar a control comtal, i des del segle XI es va convertir en la seu de la jurisdicció dels Montcada sobre la ciutat. El 1356 el seu domini va ser cedit al vescomte Bernat III de Cabrera, fet que va provocar l'oposició del bisbat i l'inici d'una sèrie de conflictes i plets, fins que el 1450 els consellers de Vic el van comprar i el van utilitzar com a equipament administratiu.

Així, doncs, en aquesta etapa medieval el recinte va quedar ocupat pel castell o palau dels Montcada. Aquest edifici estava configurat per un pati interior delimitat pels murs de l'antic temple romà; i, al seu voltant, per una estructura formada per tres pisos amb diverses cobertes de voltes. Al llarg dels segles, l'edifici va sofrir nombroses reformes, i va servir com a casa del veguer, graner de la ciutat i presó municipal. Les restes romanes no van ser descobertes fins l'any 1882, quan es va començar a enderrocar el vell castell medieval. Aleshores un grup de prohoms de la ciutat va adquirir el recinte i va promoure la restauració del temple, que posteriorment va passar a ser museu lapidari i més endavant seu del Patronat d'Estudis Osonencs.

A BRIEF HISTORICAL SUMMARY

At some time between the first and second centuries A.D., a Roman temple was built in one of the highest places in the area that is today occupied by the city centre of Vic, in the heart of the Ancient Roman Auso. The building was located in a *peribolo* or a sacred *temenos*, where citizens met, and where offerings and ritual sacrifices were made. The temple was most probably dedicated to the gods of the Capitoline triad or to the imperial cult. In the time of Emperor Trajan, Auso possessed an *ordo decurionum*, a group of people who were responsible for the administration of the municipality, while we also know that there was a collegium in charge of the imperial cult. At the end of the 4th century, and probably as a result of the adoption of Christianity as the official religion of the empire, and the prohibition on worshipping pagan divinities, the temple was used for other kinds of public services.

The site was possibly an area that was used throughout late antiquity and during the era of Visigothic rule, adding to the centre of power that extended to the area today occupied by the cathedral and the episcopal palace. The role of the site during the Islamic presence of 796 and 824 is unknown. In the last quarter of the ninth century, after the reorganization of the county of Osona by Wilfred the Hairy, documents cite the existence of a tower and a castle with *androna* on the site of the ancient temple. This castle came under county control, and from the 11th century it became the seat of the jurisdiction of the Montcada family over the city. In 1356 its domain was ceded to Viscount Bernat III de Cabrera, which provoked the opposition of the bishopric and the beginning of a series of conflicts and lawsuits, until the Councillors of Vic purchased it in 1450 and used it as a municipal property.

As such, during this medieval period, the site was occupied by the castle or the palace of the Montcada family. This building comprised an interior patio that was flanked by the walls of the now-vanished Roman temple; and, around it, by a structure consisting of three floors with several arched ceilings. Throughout the centuries, the building underwent numerous renovations, and served as the home of the *veguer* (a feudal military commander), a city granary and as a municipal jail. The Roman remains were not discovered until 1882, when demolition work began on the old medieval castle. A group of prominent men in the city then acquired the site and sponsored the restoration of the temple, which later became a lapidary museum and later the headquarters of the Patronat d'Estudis Osonencs.

EL TEMPLE ROMÀ

El Temple Romà d'Auso fou construït amb pedra sorrenca, probablement extreta de les pedreres del terme veí de Folgueroles. Es tracta d'un edifici construït d'acord amb les indicacions de Vitruvi: un temple pròstil –amb columnes a la part frontal– i amb un pòrtic orientat cap a l'est. Per la tècnica constructiva (ús de l'*opus africanum*) presenta paral·lels amb els temples de Dougga o Bulla Regia (Tunísia). Mesura 19 m de llargària per 10 m d'amplària i 11,5 m d'alçària. El basament i la part del parament septentrional i de ponent són originals, també es conserva gairebé tot l'arquitrau originari, si bé el parament de llevant i el de migdia van haver de ser reconstruïts. La columnata, aixecada al capdamunt d'una escalinata de set graons, va ser restaurada el 1930. I el frontó i la teulada ho van ser el 1957. La decoració del fris presentava motius geomètrics “escacats”, com ho mostren diversos fragments recuperats. En canvi, les columnes originals presentaven un fust lis (com es pot observar a l'únic fragment original incorporat a la primera columna de la dreta) i estaven rematades amb capitells corintis. Es conserva un capitell original al capdamunt de la pilastra de l'angle dret del mur anterior de la cella. Les vuit columnes estan dedicades a diferents personalitats de la ciutat de Vic que van tenir un paper destacat en la recuperació del temple i en la Renaixença cultural del segle XIX, entre les quals s'ha d'esmentar Josep Serra i Campdelacreu, el principal promotor de la restauració del temple.

Les parets de la cella, de 12,10 m per 10,10 m a l'exterior i 10,9 m per 9 m a l'interior, estaven cobertes a l'altura de l'arquitrau per un sostre sostingut per tres grans bigues o jàsseres a l'altura de l'arquitrau. Els murs conserven els encaixos per a sostenir un placat i també restes d'arrebossat de calç, que probablement estava decorat.

El pòdium, d'1,5 m d'alçària, es troba parcialment excavat al turó format per grava i margallina en què s'aixeca el Temple, i conserva part dels fonaments, amb blocs ben treballats que mostren encara les marques del picapedrer. Aquest podi presenta una cornisa pronunciada i al costat de migdia s'hi va obrir un accés, en època indeterminada. Els treballs arqueològics realitzats van permetre documentar un nivell amb material romà previ a la construcció del temple, entorn del segle I aC i una datació de la seva construcció entre els segles I dC i II dC, si bé altres autors situen la construcció del temple en un moment indeterminat del segle II dC.

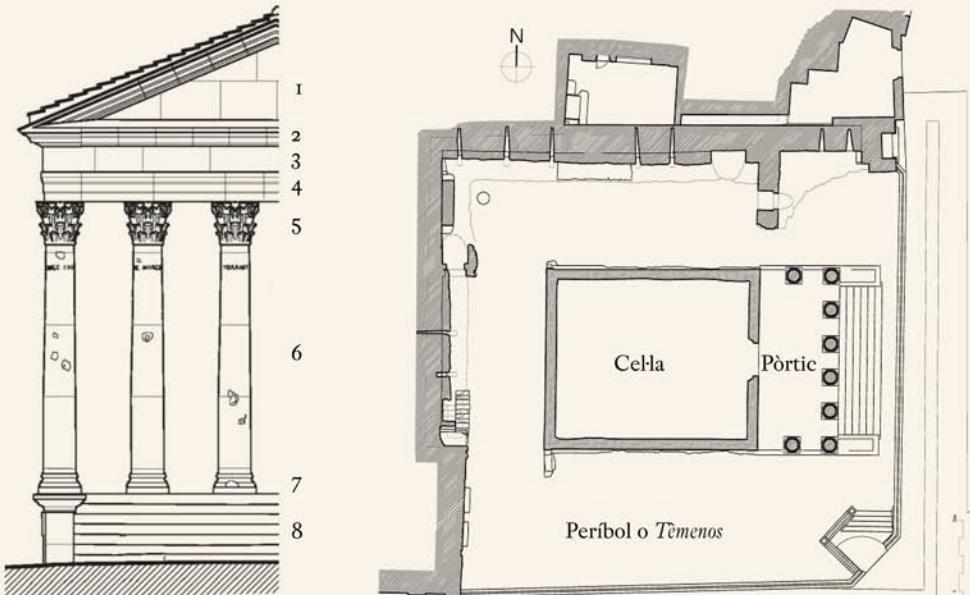
THE ROMAN TEMPLE

The Roman Temple of Auso was built from sandstone, which was probably extracted from the quarries of the neighbouring municipality of Folgueroles. The building was erected in accordance with the indications of Vitruvius: it was a prostyle temple - with columns to the front - and with an east-facing portico. With respect to its construction technique (with the use of *opus africanum*) it shares similarities with the temples of Dougga or Bulla Regia (in Tunisia). It measures 19 metres in length by 10 metres wide, and is 11.5 metres high. The basement and the part of the northern and west facing wall are original, while almost all of the original architrave has also been preserved, although the eastern wall and the southern wall have required reconstruction. The colonnade, which was built on top of a staircase with seven steps, was restored in 1930, while the pediment and the roof were restored in 1957. The decoration of the frieze was decorated with geometric chequered motifs, as can be seen in those fragments that were recovered. By way of contrast, the stem of the original columns was smooth (as can be seen in the only original fragment, which forms part of the first column on the right) and were topped with Corinthian capitals. An original capital is conserved at the top of the pilaster on the right angle of the

front wall of the cell. The eight columns are dedicated to different characters from the city of Vic who had a prominent role in the recovery of the temple and in the cultural Renaissance of the 19th century, among whom was Josep Serra and Campdelacreu, the driving force behind the restoration of the temple.

The walls of the cell, which measures 12.10 m by 10.10 m on the outside and 10.9 m by 9 m on the inside, were covered at the height of the architrave by a roof that was supported by three large beams or girders. The walls preserve the frame structure that once secured a plaque and also the remains of lime plaster, which means that it was probably decorated.

The 1.5 m high podium has been partially excavated on the hill formed by gravel and marl from which the temple rises, and it still retains some of the foundations, with well-worked blocks that even today show the stonemason's marks. This podium has a pronounced cornice and an access was opened to the south, at an unknown time. The archaeological work undertaken revealed a level made with Roman material before the construction of the temple, around 1 BC, dating its construction between 1 AD and 11 AD, although other authors place the construction of the temple as being at some time in the second century AD.

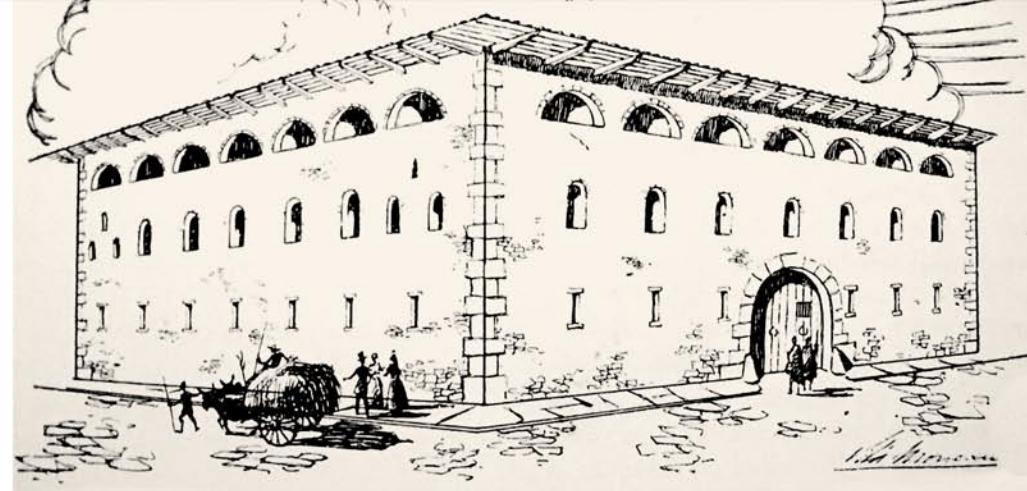
1. Frontó | 2. Cornisa | 3. Fris | 4. Arquitrau | 5. Capitell corinti | 6. Fust | 7. Basament | 8. Podi

EL CASTELL I PALAU DELS MONTCADA

El conjunt del castell, documentat des de finals del segle XI, apareix associat a l'antiga església de Sant Sadurní, que possiblement devia funcionar com a capella del castell. El castell era una construcció de planta gairebé quadrada, amb baixos i dos pisos situats entorn un pati i un pou central. Les sales baixes conserven diverses espilleres i eren cobertes amb volta de canó de més d'1'20 m d'amplària. El primer pis, també cobert amb volta de canó, presentava obertures de doble esqueixada, mentre que les del segon pis estaven formades per una filera d'arcs, si bé en un primer moment podria haver estat formada per merlets. Encastada al mur que toca a l'església de la Pietat, hi ha una làpida que recorda

que el rei Jaume I, com ell mateix explica a la seva Crònica, va ser al Castell dels Montcada el 1231 després de la conquesta de Mallorca.

Del recinte destaca la presència d'un matacà i una porta de cavallers, situats en paral·lel al carrer Cardona. És en aquest costat més septentrional que els resultats arqueològics han permès recuperar diversos paviments i nivells de circulació del segle XIII en endavant; també tenim documentades importants reformes fetes al llarg dels segles XVII i XVIII amb l'objectiu de guanyar espai. A la part més meridional les principals troballes s'associen a les restes dels murs medievals, però també a la necròpolis de Sant Sadurní, que tenim ben documentada a la veïna plaça de la Pietat.

Dibuix del castell dels Montcada realitzat per Vilà Moncau segons l'esbós fet per Josep Serra i Campdelacreu abans de l'enderrocament del Temple el 1882.

THE CASTLE AND THE PALACE OF THE MONTCADA FAMILY

The entire castle, whose existence has been recorded since the end of the eleventh century, appears to have been associated with the old church of Sant Sadurní, which may have served as a castle chapel. The castle is an almost square in construction, with lower floors and two floors centring on a courtyard and a central well. The lower rooms retain several loopholes and were covered with a barrel vault more than 1.20 m wide. The first floor, which was also covered with a barrel vault, had flared openings, while those on the second floor were formed by a row of arches, although at first they could have been formed by battlements. Embedded in the wall that joins the church of la Pietat is an engraved stone that reminds us that King Jaime I, as he himself recounted in his chronicle, visited the Castle of the Montcada in 1231, after the conquest of Mallorca.

With respect to the site, a machicolation (or murder hole) and a door for horsemen,

located parallel to the street of Carrer Cardona are notable. It is on this more northern side that archaeological works have uncovered several paved floor surfaces and walking levels from the 13th century onwards; also documented are important renovation works that were made throughout the seventeenth and eighteenth centuries with the aim of gaining space. In the southernmost part, the main discoveries are associated with the remains of the medieval walls, and with the necropolis of Sant Sadurní, which are well-documented in the neighbouring plaça de la Pietat.